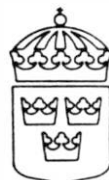

Motion till riksdagen

1988/89:So215

av Ulla Tillander och Rosa Östh (båda c)

En kartläggning av alkoholmissbrukets familjesociala skador

Mot.
1988/89
So215–224

Man trodde ett tag att en stabil nedgång i alkoholförbrukningen hade uppnåtts, men siffror tyder på att situationen är ganska labil. Det är inte svårt att förstå. Med tanke på hur trendmässig ungdomsvärlden är skulle det vara underligt om inte något så centralt som förhållandet till alkohol också påverkas. Det inger både hopp och fruktan. Det visar att det går att påverka attityder och medvetandegöra unga människor. Men om förmaningens röst tystnar sjunker också medvetandenivån när det gäller riskerna.

Vi vill här peka på 1977 års alkoholpolitiska beslut. Det beslutet togs av riksdagen efter förslag från Fälldin-regeringen. Det togs i stor enighet. Det hade som målsättning att komma till rätta med alkoholmissbruket och med alkoholkonsumtionen totalt i landet. Man betonade särskilt det förebyggande arbetet, t.ex. friskvård, informationsinsatser och verksamhet riktad till vissa grupper som skolungdom, tonårsföräldrar och gravida kvinnor.

Åtgärderna som vidtogs förstärkte människors medvetande om riskerna med bruket av alkohol. Under de följande åren kunde man notera att den totala konsumtionen gick ned.

Inom centern finns en stark övertygelse om att ungdomars attityder gentemot alkohol går att påverka genom information och propaganda och att en mycket väsentlig kanal för denna påverkan utgörs av skolan. För att få genomslagskraft måste skolans information vara kontinuerlig, aktuell och verklighetstrogen. På det här området är det naturligt att ta föräldrarnas engagemang och ansvar i anspråk liksom ideella organisationer, t.ex. nykterhets-, idrotts- och länorganisationer samt kyrkliga organisationer. Vi har över huvud taget en stark tilltro till folkrörelser och föreningars förmåga att delta i detta angelägna samhällsbyggande och göra det till en del av samhällsarbetet.

Vi vill nämna två andra konkreta exempel på åtgärder som har vidtagits under årens lopp och som visar hur svårt det är om man vill införa restriktioner och begränsa alkoholens tillgänglighet. Det ena exemplet är borttagandet av mellanölet. Det andra är frågan om lördagsstängda systembutiker. I det första fallet var det främst ungdomarna som djupt ned i åldrarna hade drabbats av mellanöseländet. Lördagsstängningen visade sig minska antalet omhändertaganden på lördagar och söndagar, och antalet fall av misshandel, lägenhetsbråk och ordningsstörande över helgerna minskade betydligt. Det råder inget tvivel om att båda dessa politiska beslut ledde till påtagliga sociala förbättringar inom ungdomsvärld och familjeliv. Men det finns ändå anledning att peka på att motiverade och resoluta åtgärder har ett

visst politiskt pris. Hur väl motiverad och angelägen en sak än är kan den ses från minst två håll. Vi fick inte en debatt om de grundläggande problem som saken egentligen gällde, nämligen att stämma i bäcken, utan vi fick en pseudodebatt om frihetspartier och förbudspartier. Därför förutsätter politiska beslut en opinionsbildning. Opinionsbildningen måste vara grundad på seriös forskning och beprövad erfarenhet.

I socialutskottets yttrande till skatteutskottet 1986/87:2 y sägs följande:

Inte desto mindre behövs en förstärkt alkoholforskning och en systematisk utvärdering och uppföljning av alkoholpolitiken för att ge bättre underlag för samhällets åtgärder. Bl.a. behövs en kartläggning av alkoholmissbrukets sociala och ekonomiska skadeverkningar för missbrukarnas familjer och omgivning. Särskilt viktigt är att få till stånd en undersökning av förhållandena för barn i missbrukarfamiljer. Det är också viktigt att förstärka samarbetet mellan å ena sidan de organ som leder samhällets alkoholpolitik och å andra sidan den medicinska och sociala alkoholforskningen så att nya erfarenheter och forskningsrön verkligen tas till vara i kampen mot bruket och missbruket av alkohol.

Att alkoholproblemen är stora vet vi, men också att hälso- och sjukvården och över huvud taget de goda krafter som verkar i samhället är omfattande och drivs av en stark målmedveten vilja att göra en insats. Vi vet att den summa som alkoholen kostar samhället är astronomisk. Emellertid glömmet vi lätt bort att vi inte restlöst kan översätta mänskliga insatser, mänskligt engagemang och mänsklig idealitet i ekonomiska termer.

När man ser alkoholproblemets skrämmande väldighet så kan man undra hur vårt samhälle hade sett ut om man inte hade haft denna barriär av omtanke och medkänsla samt tålmodigt – ibland till synes fruktlöst – arbete som utförs på så många håll i samhället. Det är angeläget att denna barriär verkligen förstärks. Det sker paradoxalt nog genom att den växer i styrka via ett ökat engagemang för medmänniskor i svårigheter. Man kan också ställa frågan hur människor skulle klara sig om denna barriär skulle brista.

Kanske är det många gånger just bristen på god livskvalitet som gör att folk börjar dricka. De grupper som är i riskzonen lever ofta i en osäker och otrygg värld som är fattig på värden. När man ser de skilda världar som människor lever i – människor som kanske bor vägg i vägg – så kan ändå skillnaden vara som mellan i-land och u-land. Det mest beklämmande är att den skillnaden kan vara lika stor när det gäller barnens livsförhållanden, och många barn blir präglade av detta och för ett socialt handikapp vidare.

Egentligen kan man säga att spriten är den faktor som ökar klyftorna mellan människor allra mest. Det är den största ojämlikhetsskapande faktorn i samhället. Från jämlikhetssynpunkt måste därför alkoholbruket bekämpas. Om man skall få förståelse för detta behövs det en noggrann kartläggning av alkoholens skadeverkningar, framför allt av de familjesociala skadorna.

Att ett antal små barn ser sina mödrar misshandlas till döds, och att kanske så många som 150 000 barn i välfärdslandet Sverige lever i missbrukarhem och lider svårt, såväl fysiskt som psykiskt, är någonting som vi inte kan låta fortgå utan att försöka göra något åt problemet.

På alla områden kan vi i kalla siffror avläsa det statistiska nedslaget på hur

alkoholens skadeverkningar tar sig uttryck: det gäller trafiken, det gäller våldsbrotten, det gäller druckningsolyckorna. Alla skador som förorsakas av alkoholmissbruk medför oacceptabelt höga kostnader – ca 12 miljarder kronor per år – och samhällets sammanlagda nettokostnader för alkoholmissbruket, som uppgår till ca 60 miljarder kronor per år.

Vad allt detta kostar vårt land kan som sagt uttryckas i kalla siffror. Så är däremot inte fallet med allt det lidande som offren och deras närmaste får känna på. Därför är alla som arbetar för ett nyktrare Sverige ute i ett angeläget ärende.

Läkare, socialarbetare och poliser har i många sammanhang omvittnat att välfärden är mycket låg för missbrukarna och för deras anhöriga, sammanlagt omkring en miljon människor i Sverige. Speciellt utsatta är barnen i missbrukarhemmen. Deras situation har ytterligare försämrats under de senaste åren i takt med att antalet kvinnor som missbrukar alkohol har ökat. Det finns undersökningar som visar på en skrämmande omfattning av psykiskt och fysiskt lidande för barnen.

Mycket kompetenta forskargrupper inom barnmedicin, barnpsykiatri, socialmedicin och sociologi har utarbetat projektplaner för genomförandet av sådana kartläggningar, och dessa kan genomföras på maximalt ett år. Enligt vår uppfattning är den i denna motion föreslagna forskningsuppgiften av speciell art. Det finns forskare med stor kompetens och erfarenhet inom området som dessutom har färdiga projektplaner. Barnens mycket utsatta situation i missbrukarhem är ett bortglömt problem i välfärdssamhället Sverige. Med all sannolikhet så döljer sig här en verklighet som ingen gärna kan vara oberörd av när den väl blir känd och kartlagd, vilket i sin tur måste leda till krav på åtgärder. Det är alltså möjligt att på kort tid få fram ett ovärderligt underlag för de åtgärder som behöver vidtagas på detta mycket angelägna område.

Hemställan

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen av regeringen begär en noggrann kartläggning av drogmissbrukets familjesociala skador, främst barnens lidande i missbrukarhem, i enlighet med vad i motionen anförts,
2. att riksdagen av regeringen begär att erforderliga resurser ställs till forskarnas förfogande för att lösa de föreslagna forskningsuppgifterna.

Stockholm den 19 januari 1989

Ulla Tillander (c)

Rosa Östh (c)